առանց պատճառաբանութեան: Ականց կամ Ակների վանքին մէջ գտնուած են Գրիգոր անուն զանազան գրիչներ սկսեալ 1270էն:

Թ. 142 ներկայացուած է իբրեւ «Մեկնութիւն Թղթոցն Պաւղոսի». կը բովանդակէ սակայն Պաւղոսի ԺԴ. Թուղթերն՝ Եւթաղեան Յառաջաբաններով:

Ցուցակագրին բարի ցանկութիւնն եղած է ձեռագիրներու ընթերցուածները ներկայացնել անփոփոխ: Այս նպատակով նաեւ պատուագրութիւնք (եւ համառօտագրութիւնք) պահուած են անփոփոխ. եւ որովհետեւ այժմեան տպագրական արուեստը չի թոյլատրեր ամենուրեք դնել բառերու վրայ պատիւ, գրութիւնք մնացած են համառօտագրութեամբ՝ առանց պատուի: Փորձուած է տեղ տեղ պատիւը փոխարինել միջակէտով: Ինձ կը թուի թէ տեղի տալով դժուարութեանց՝ լաւագոյն է պատուագրութիւնք լրացնել բառ իմաստին, ինչպէս սովորութիւն է ընել բնագիրներու հրատարակութեանց ժամանակ, քան յառաջ բերել զանոնք համառօտագրութեամբ, այսու առաջն առնուած կ'ըլլայ ամէն անպատեհութեան: Բացառիկ դէպքերուն միայն, ուր համառօտագրութեան ճշգրիտ ընթերցումը կասկածելի է, կարելի է պահպանել գրչութիւնը եւ կամ նօտրագիր մատնանիշ ընել յաւելուածոյ նշանագիրները:

Հաւանօրէն այդ սկզբունքով եղած է նաեւ բառերու անիմաստ անջատումը. ինչպէս՝ «գի է որ ծայր քաղէ» = գի է որ ծայրքաղ է (153բ). «ութն ձայն ի ալէլուէն» = ձայնի (անդ). «բանառաջին» = բան առաջին (214ա). «ի ամէ. է» կարդա՛ «ի Տեառնէ է» (214ա). «գչիթման» = «գչիթս անձրեւաց» (214ա). «ի բաներգոյն» = «ի բան երգոյն» (357բ) եւն եւն:

Ցիշատակարաններու յարաբերութեան ժամանակ ուշադիր չէ եղած Ցուցակագիրը մանր նշանակել գրչութեանց զանազանութիւնը. տեղ տեղ զանազան գրիչներու յիշատակագրութիւնք յառաջ բերուած են միահեա, թողլով ընթերցողին մակաբերել անոնց ժամանակն եւ գրիչները լեզուէն եւ բովանդակութենէն: Ստ հասարակ յանձնարարանաց եւ Ցիշատակագրութեանց յառաջբերութեան ժամանակ ժամանակագրօրէն դասաւորէին.

ա. բուն գրչին պատկանեալները.

բ. ուրիշ ձեռքէ յիշատակագրութիւնք:

Իսկ գ. բնագրին վերաբերեալ յիշատակարանները զետեղուէին իւրաքանչիւր բնագրին վերջը, եւ ոչ ի չարս Ցիշատակարաններու: Այս վերջին կէտին մէջ պակսած է նաեւ Սիւրմէեան Սրբազան:

Վրիպակներու ցանկ մը դրուած է ցուցակիս վերջը. բայց մնացած են անկէ դուրս բազմաթիւ տպագրական եւ ընթերցման սխալներ, որոնց բացակայութիւնը ցանկալի էր:

Կը յիշենք միայն.

էջ 55բ. Հնաչանդեց = Հնազանդեց: էջ 86բ. ՌՅԲ = ՌՋԲ: Այսպէս նաեւ 98բ. որ նաեւ վրիպակաց ցանկին մէջ անփոփոխ պահուած է: 101բ եւ 221. աստ = բստ: 102ա. ի յեմ. քաղաք = ի յեմ քաղաք: 141բ. մունաղալի = մուստղալի: 153բ. զարդ ի հարցներոյն = զստ: 155ա. Ամիդ = Ամկու զաւառ: 162բ, 163բ, 164ա. ՊՂԸ = 1439. կարդա՛ 1449: 220ա. «ԽԴ. էջ Լ.Ե». պէտք է ըլլար էջ իրր 920: 267բ. ՃՋԹ. Արք = որք: 396բ. Հ. Նգրեցի = Հ. Նգրեցի:

Անտեսելով այս եւ նման մանր թերութիւնները, կը համարինք թէ պիտի մնայ ցուցակս հայ բանասէրներու գրասեղանին վրայ որպէս զարդ. ուր հետաքննիք պիտի վայելեն ուրախ ժամեր, պիտի բերեն երեւան պատմական նոր լուսաւորութիւններ:

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

P. DR. VAHAN INGLISIAN, Armenien in der Bibel. Wien, Mechitharisten-Kongregation, 1935, 8⁰, XIX, 101 S. [Studien zur armenischen Geschichte, VII.] Գինն՝ 4.— Փր. զուից.:

Աշխատութիւնս, որ խորագիր կը կրէ՝ Հայաստանը Ս. Գրքի մէջ, նուիրուած է Ս. Գրքի հայերէն թարգմանութեան 1500ամեակին: Կը դրաղի Արարատ, Մինճի, Ասքանազ եւ Թորգոմ անուններով, որոնք աղերսի մէջ են Հայաստանի նախապատմութեան հետ: Արդէն մատենագիտական ճոխ բաժինը (էջ XI—XIX) կը վկայէ, թէ որպիսի՛ մեղուաջան աշխատասիրութեամբ միջամուխ եղած է հեղինակը իւր առաջադրած նիւթի ուսումնասիրութեան: Ներկայացուցած է նոր տեսութիւններ, տուած է լուսաբանութիւններ յիշեալ անուններու շուրջը, որոնք շահագրգռական են ոչ միայն Ս. Գրոց մեկնիչներու, այլ եւ Հայոց նախապատմութեամբ զբաղողներու համար:

Մտադիր է հեղինակը տալ աշխատութիւնս հայերէն խմբագրութեամբ ալ, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի էջերուն մէջ: Հ. Ն. Ա.

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1934 ՏԱՐՒՈՅՆ

1. ԼԵԶՈՒ

1. Կոտէլ Ռ., Հայերէնի դիրքը հնդեւրոպական լեզուներու ընտանիքին մէջ: «Երկունք», Ե., Թ. 5 (1934), 63—66:

Զանազան համեմատութիւններէն յետոյ կ'եզրակացնէ թէ հայերէնն արեւելեան լեզուներուն մէջ միջին տեղ մը կը գրաւէ, եւ մերթ հարաւային Եւրոպայի, մերթ Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի լեզուներուն կը մօտենայ, բայց իր ամբողջութեան մէջ անձնական կը մնայ: Իսկ գալով այն փոփոխութիւններուն, որոնցմով հայերէնի մէջ հնդեւրոպական ինչ ինչ ձայներն իրենց բուն հնչումը կորսնցուցած են, կը մեկնէ այն ենթադրութեամբ որ հնդեւրոպական լեզուն Հայաստանի մէջ պարտադրուած է ազգի մը, որ յառաջ վրացերէնի ցեղակից լեզու մը կը խօսէր եւ այս նախկին լեզուին ազդեցութեան վերագրելու է տեսնուած փոփոխութիւնները:

2. Pisani Vittore, Contributi Armeni. Firenze, Ariani, 1934, 8⁰, p. 31.

[Առտատպ. Giornale della Società Asiatica Italiana. Nuova Serie, Vol. III, fasc. 1.]

Կը խօսի հետեւեալ 49 բառերու եւ խնդիրներու մասին. պար-առնուլ, որեար, հունձք, լուծ, ջնջեմ, յամուր, թումբ, սնենակ, սպառնամ, ցամաք, յագ (յագեմ), պարգեւ, հիւանդ, վանք, վառեմ, մինչ, գրագիլ; նիւթեմ, ողորկ (= լպիրծ), ի սակս, գգամ գգացումնեմ, առատանամ (Գործ. Առ. Ե., 33) [կը մեկնէ առ-եւ-տատ (նախադրութիւն) եւ *տատանալ իբրեւ տատանալ. հմմտ. լտ. rotamifi: *առատամնալ > առատանալ. հմմտ. լտ. rodersi], սով, ներ (ներ-գործեմ, ներ-բերեմ եւն), հուպ (հուպ լինել) [լատ. sub, հմմտ. զ. օ. succurro, succedo, sub-urbanus], սափոր, արքայ, ուռկան, երբ, խար (խարեմ), քարշեմ, պաշտեմ (— պարիշտ) եւ փոշի [= *phorsio, ռուս. порох եւ անկէ կ'եզրակացնէ թէ րս, րշի եւ րշ, շի կը փոխուի], մերժեմ, սկայ-սկաւառակ, կարմիր, կաքաւ, կարճ, հաճ (հաստուցանեմ, ճեմ), յայտ, հաստատեմ, ոսկր, առեան, հաղիւ, զահ, ջ-ի գործածութիւնը բայերու լծորդութեան ժամանակ, ընդոծին:

3. Lyonnet St., Le «parfait» en arménien classique principalement dans la traduction des Evangiles et chez Eznik. [Ի շարս Collection Linguistique de Paris, XXXVII.] Paris, Champion, 1933, 8⁰, p. 188.

Տե՛ս ՀԱ., 1935, 263—281 (Հ. Պ. Ֆերհատեան):

4. — — Parfaits et plusque-parfaits résultatifs chez Homère. Le «parfait résultatif» paraît d'être employé d'abord au plusque-parfait, à en juger d'après les faits homériques et les faits arméniens. Bull. de la Société de Linguistique de Paris. T. XXXV (1934), fasc. 1, p. 39—51.

Վերոյիշեալ «յարակատար»ի խնդրոյն կը հայի:

5. Հացունի Հ. Վ., Ուղղագրութիւն եւ առոգանութիւն Հայերէնի: Վենետ. 1933, 8⁰, էջ 371: Գրախ. Սիոն, 1934, 217—222 (Ն. Վ. Պ.). Գնահատական է ներկայացնելով բովանդակութիւնն ընդարձակ կերպով:

6. Տարազ, ի պէտս զարգացելոց: «Յառաջ», Թ. 2888, 2891, 2892, 2895 յՁք.:

Հնչեցուցուած (եւ ոչ թէ հնչեցուած), թարգմանութիւն (ոչ թատերգութիւն. թէեւ ոչ սխալ), անմեռ (փոխանակ՝ անմահ), անմոռ (փոխանակ՝ անմոռաց), բաց ի (եւ ոչ թէ բացի եւ այն ոչ յետադաս) եւ այլն:

7. Զաւրեան Յովհ., Թիֆլիսի բարբառի փոխառութիւնները: «Վէմ», Բ. (1934), Թ. 6, 36—44:

Թիֆլիսի գաւառաբարբառով գրուած Սայեաթ Նովայի եւ Գաբրիէլ Սունդուկեանցի երկերու հայատառ հրատարակութեան առթիւ Պետհրատի կողմանէ հրատարակութեան խմբագիրները՝ Գ. Լեւոնեան (Սայեաթ Նովայի) եւ Սեդր. Յարութիւնեան (Սունդուկեանցի) Թիֆլիսի գաւառաբարբառի արտասանութիւնը լաւ եւ միօրինակ չեն ներկայացուցած, հեղինակը հոս իրաւացիօրէն կը քննադատէ թէ ինչպէս այս հրատարակութեան խմբագիրները՝ Գ. Լեւոնեան (Սայեաթ Նովայի) եւ Սեդր. Յարութիւնեան այսպէս յի հնչիւնն արտայայտելու համար երկու հրատարակութիւններու խմբագիրներու մօտ կը գտնենք հինգ գրութեան ձեւ՝ յե, ի, ի՛ նշանով, յե՛ նշանով եւ պատահաբար յի ուղիղ ձեւով:

8. Ֆերահեան Հ. Ս., Բուսաբանական դիտողութիւններ: Բազմ. ՂԲ. (1934), 77—80, 262—266:

Եզրակացութիւնն է թէ աստեակ = 1. Eruca, 2. Nasturtium. Աստեակ նոյն չէ սորեակին հետ, բայց կը նոյնանայ ջրջիր = աստեակ = արաբ. ճերճիր-ի հետ:

Կարդամանա = արաբ. գուրտամանա, լտ. carum carvi: Անդրիտակ պէտք է սրբագրել սնդրիտակ = 1. tardylium secacul, 2. carum carvi.

Շակակալ = արաբ. շագագուլ = tordyum secacul.

9. Փէշիկեան Հ. Ե., Աշխարհաբարի հարցեր: Բազմ. ՂԲ. (1934), 221—223, 277—284, 388—390:

Ս. Գեղամի դէմ (տե՛ս «Նոր Լոյս», Թ. 37—38, 1934, Կ. Պոլիս) կը պաշտպանէ իրաւամբ թէ «ամէն» պէտք է գրել «է»ով եւ ոչ «ե»ով եւ «բացօթեայ»ն ալ «թ»ով եւ ոչ «դ»ով. կը խօսի ինչ ինչ բայերու ուղիղ լծորդութեան եւ նաեւ մի քանի բառերու ուղղագրութեան մասին:

2. ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. Lyonnet St. S. J., La version arménienne des Evangiles et son modèle grec; L'Evangile selon St. Matthieu. Paris, Firmin-Didot et Cie., 1934, 8⁰, p. 19. Առտատպ. «Revue Biblique» (Janvier 1934).

Հակառակ F. Macler-ի (Le texte arménienne de l'Evangile d'après Matthieu et Marc, Paris 1919), որ այն կարծիքին յանդեցաւ թէ հայերէն թարգմանութիւնը կատարուած է յուն. D (Codex Bezae) ձեռագրի խմբի վրայէն, Lyonnet կը փորձէ ջրել այս կարծիքը ցուցնելով որ Մատթ.ի մէջ 41 տեղիք հակառակ Dի կը համաձայնին Θի հետ եւ միայն 5 կամ առ առաւելն 9 տեղիք հակառակ Θի կը համաձայնին Dի եւ անկէ իրաւամբ կ'եզրակացնէ թէ Մատթ. աւետարանը 1. մասնաւոր աղերս մը չունի Dի հետ, 2. ունի առանձին աղերս մը Θի եւ անոր խումբին հետ:

© National Library of Armenia